

2022

Sysmän Rapalan kartanon alueen luonto- ja
maisemaselvitys

Petri Parkko

29.1.2022

Sisällys

1. Taustoja	3
2. Menetelmät ja aineisto.....	3
3. Selvitysalueen luonnon yleiskuvaus	5
4. Liito-oravan Dir IV, VU elinalueet 2018	6
5. Täplälampikorenon Dir IV lisääntymispaikka	8
6. Erityisen arvokkaat elinympäristöt	9
7. Muut arvokkaat elinympäristöt	15
8. Kaava-alueen linnustosta.....	16
9. Luonnonmaisema	19
10. Päätelmät ja suositukset.....	19
11. Lähteet	19

1. Taustoja

Ympäristösuunnittelu Oy Pirkanmaa on laatimassa Sysmän Rapalan kartanon alueelle ranta-
asemakaavaa. Kaava-alue on kooltaan n. 117 ha ja sillä on voimassa Sysmän Päijänteen rantayleiskaava.
Rapalan kartanon alue on tarkoitus asemakaavoittaa yhtenä kokonaisuutena ja siirtää Rapalanlammen
tontit pois arvokkaasta kulttuuriympäristöstä Päijänteen rannalle. Samalla Päijänteen ranta-alueen ton-
tit pyritään järjestämään tarvittavilta osin uudelleen. Asemakaavoitusta varten tarvittiin tietoja kaavoi-
tettavan alueen merkittävistä luontoarvoista. Aluetta koskevat luontoseelvitykset tehtiin Rapalan karta-
noyhtymän tilauksesta.

2. Menetelmät ja aineisto

Luontoseelvityksen vuoden 2009 maastotyöt tehtiin 2.6. ja 3.7.2009. Alueelta selvitettiin arvokkaita
elinympäristöjä (luonnonsuojelulain, metsälain, vesilain ja muut arvokkaat elinympäristöt) sekä uhan-
alajiston ja EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajien esiintymiä. Maastotöiden yhteydessä havainnoitiin
myös alueen pesimälinnustoa.

Varttunutta metsää kasvavat kohdat kuljettiin kokonaan jalkaisin läpi, nuorta metsää kasvavat alueet ja
hakkuut tutkittiin pikasilmäyksellä. Haapojen ja suurempien kuusten tyviltä etsittiin 2.6.2009 liito-oravan
(*Pteromys volans*) Dir IV, VU ulostepapanoita. Lajille sopivista metsistä etsittiin lajin lisääntymis- ja leväh-
dyspaikoiksi sopivia kolopuita ja risupesäiä, tärkeitä suojakuusia sekä suosittuja ruokailuhaapoja. Löydet-
tyjen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen sekä papanapaikkojen koordinaatit (KKJ) toimitettiin tilaajalle Ex-
cel-taulukkona, josta ne siirrettiin paikkatieto-ohjelmaan.

Rapalanlammen länsireunan sudenkorentolajistoa kartoitettiin 3.7.2009 tarkkailemalla kanootista kiika-
reilla aikuisia sudenkorentoja. Alueelta pyrittiin etsimään EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) sudenko-
rentolajien täplälampikorenon (*Leucorrhinia pectoralis*), sirolampikorenon (*L. albifrons*) ja lummelam-
pikorenon (*L. caudalis*) lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Rapalanlammella arvioitiin olevan paikoin em.
lajeille sopivaa elinympäristöä. Sää oli kartoituspäivänä aurinkoinen ja lämmin, joten sudenkorennot oli-
vat aktiivisesti lennossa.

Kevään 2018 liito-oravaselvityksen maastotyöt tehtiin 19.4.2018, jolloin liito-oravan talviset ulostepapa-
nat olivat hyvin löydettävissä. Koko alueen varttunutta metsää kasvavat osat kuljettiin maastossa jalkai-
sin läpi ja liito-oravan elinympäristöiksi sopivissa metsissä tutkittiin haapojen ja suurempien kuusten ty-

vet papanoiden löytämiseksi. Todetuilta elinalueilta etsittiin lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi sopivia kolopuita, pönttöjä sekä vanhoja oravan rakentamia risupesäitä. Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen sekä papanapaikkojen koordinaatit tallennettiin GPS-laitteeseen, josta ne siirrettiin MapInfo-ohjelmaan. Kaikkien luontoselvitysosioiden yhteydessä arvioitiin myös Rapalanniemen luonnonmaisema-arvoja.

Tähän raporttiin yhdistettiin vuosina 2009 ja 2018 Rapalan kartanon alueelta kerätty luontotieto. Samalla päivitettiin luontotyyppien ja eliölaajien uhanalaisuus vastaamaan uusimpia arviointeja sekä tarkistettiin muuttunut nimistö. Elinympäristöjen uhanalaisuus perustuu vuoden 2018 arviointiin (Kontula & Raunio 2018) ja eliölaajien uhanalaisuus vuoden 2019 arviointiin (Hyvärinen ym. 2019). Eliölaajien nimistö on Suomen lajitietokeskuksen (Laji.fi) mukaan. Luontoselvityksen maastotyöt ja raportoinnin teki luontokartoittaja (eat) Petri Parkko. Maastotöissä 2.6.2009 avusti metsätalousinsinööri Niina Rinne.

Raportissa käytetyt lyhenteet: Dir IV = EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulaille kielletty; EN = erittäin uhanalainen; VU = vaarantunut; NT = silmälläpidettävä.

Kuva 1. Kuvan tasaikäisessä ja varttuneessa kuusivaltaisessa metsässä elää liito-orava. Rapala 19.4.2018 © Petri Parkko

3. Selvitysalueen luonnon yleiskuvaus

Rapalanniemi on Päijänteeseen pistävä niemi, jonka rannat ovat säilyneet enimmäkseen rakentamattomina. Rapalanlammen luoteisrannan tuntumassa sijaitsee Rapalan kartano vanhoine rakennuksineen ja puistoineen sekä metsälaitumineen. Kartanon vaikutus ulottuu suureen osaan tutkimusalueesta. Rapalanniemen metsistä suuri osa on nuoria talousmetsiä, mutta alueelta löytyy myös varttuneemman metsän kivoita ja monipuolista eläimistöä. Laidunnetuissa tasaikäisissä ja kuusivaltaisissa metsissäkin (kuva 1) elää mm. liito-orava (*Pteromys volans*) Dir IV, VU.

Kuva 2. Rannoilla esiintyy paljon lehtipuuta ja myös kuolleita runkoja, joissa näkyy tikkojen ruokailujälkiä. Rapala 3.7.2009
© Petri Parkko

Tutkimusalueen viljelykset ovat keskittyneet melko sameavetisen Rapalanlammen rantamille, jota reunistavissa ruovikoissa elävät mm. kaulushaikara (*Botaurus stellaris*) ja täplälampikorento (*Leucorrhinia pectoralis*) Dir IV.

Laajemman peltoaukean länsipuolella on taimikoita, mutta nuoren kasvatusmetsän ja rantavyöhykkeen välissä on suuria kuusia ja haapaa kasvava alue, jolla esiintyy liito-oravaa (*Pteromys volans*) Dir IV, VU. Saman alueen koloissa elää myös mäyrä (*Meles meles*) ja metsissä näkyy paljon jälkiä hirvien (*Alces alces*) oleskelusta.

Rapalanniemessä, erityisesti rantojen tuntumassa, on useita pienialaisia arvokkaita elinympäristöjä, jotka lisäävät alueen luonnon monimuotoisuutta. Rantavyöhyke on monin paikoin harvalukuiselle pikkutiikalle (*Dendrocopos minor*) sekä uhanalaiselle valkoselkätikalle (*Dendrocopos leucotos*) vu sopivaa ruokailualueutta kuolleine lehtipuineen (kuva 2). Rapalanniemen uloimman Päijänteeseen pistävän osan, Ruokoniemen, haapaa kasvavat metsät ovat myös liito-oravan Dir IV, VU elinympäristöä.

Kuva 3. Elinalueella 1 kasvaa huomattavan paljon haapaa. Etualalla lisääntymispaikaksi tulkittu kolohaapa. Rapala 19.4.2018
© Petri Parkko

4. Liito-oravan Dir IV, VU elinalueet 2018

Elinalue 1 (kartta 1, kohde 1)

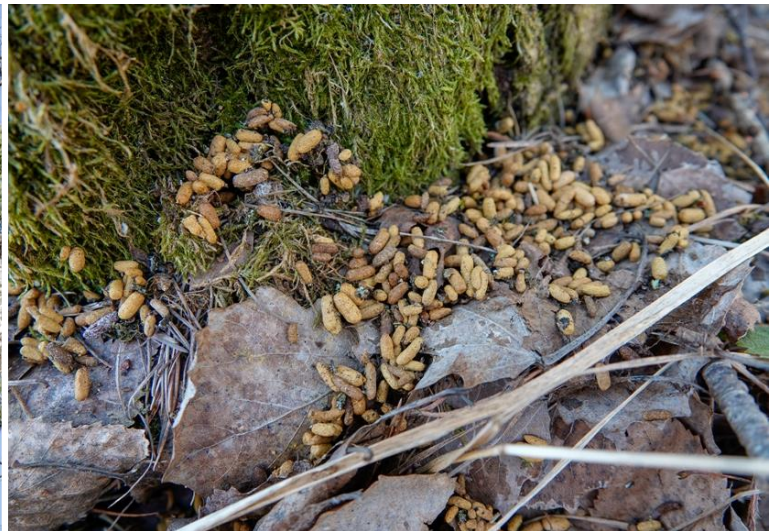
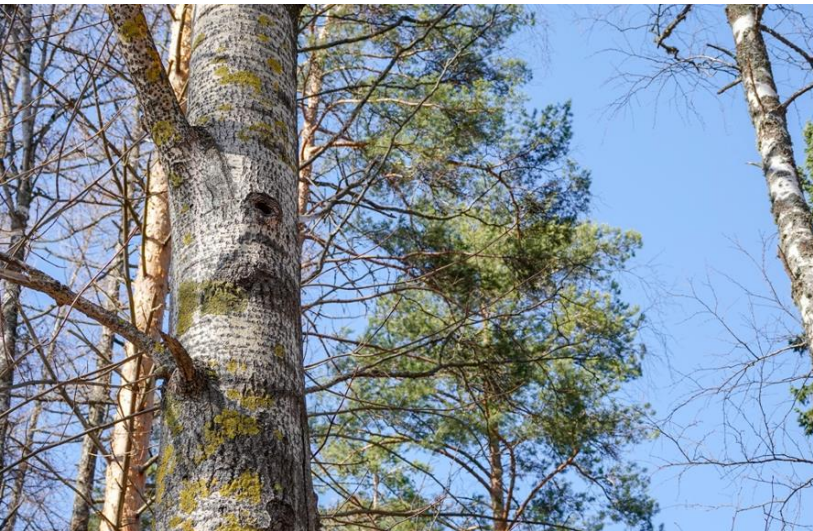
Elinalue 1 sijaitsee Ruokoniemessä, jossa kasvaa huomattavan paljon suuria haapoja (kuva 3). Suurin osa niemestä on ihanteellista elinympäristöä liito-oravalle. Elinalue on pysynyt suunnilleen saman laajuisena kevääseen 2009 verrattuna, eikä metsää ole hakattu selvitysten välillä. Alueella on useita liito-oravan pesintään sopivia kolohaapoja ja yhdessä niistä oli papanoiden runsauden perusteella keväällä 2018 ilmeinen naaraspesä.

Elinalue 2 (kartta 1, kohde 2)

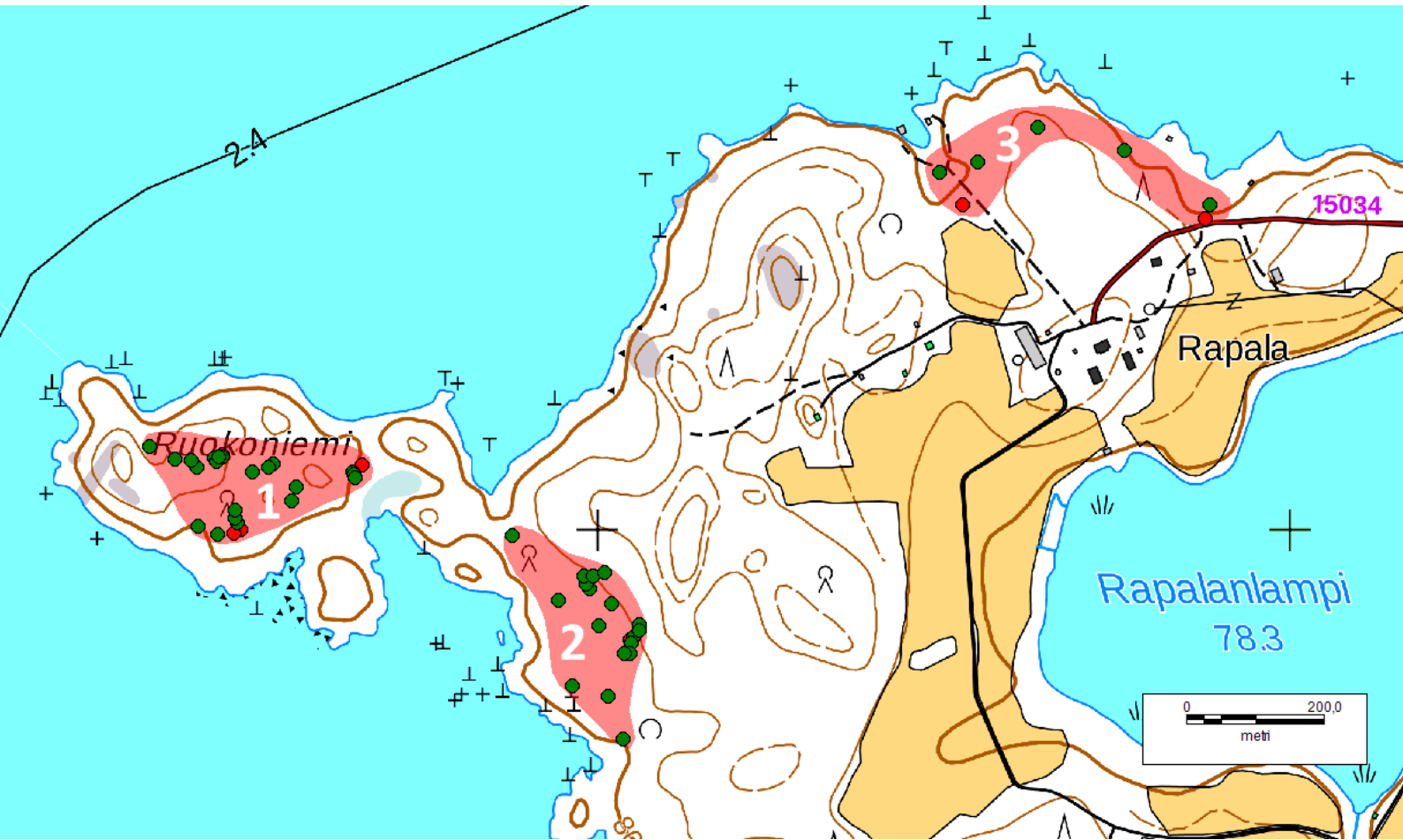
Elinalueella 2 kasvaa paljon järeitä haapoja ja suoja puiksi sopivia suuria ja tuuheita kuusia. Karttaan rajatun elinalueen ulkopuolelta löytyi kymmenkunta papanaa yhden kuusen tyveltä (merkitty karttaan vihreällä pallolla).

Elinalue 3 (kartta 1, kohde 3)

Elinalueeseen 3 kuuluu laidunnettua tasaikäistä ja varttunutta kuusivaltaista metsää, jossa kasvaa haapaa sekä rannoilla tervaleppää. Istutetun lehtikuusikon reunan kolohaavassa oli ilmeinen liito-oravan naaraspesä (kuva 4), jonka tyveltä löytyi satoja papanoita (kuva 5). Elinalue rajoittuu länsireunastaan taimikkoon, joka kasvettaaan toimii jälleen puustoisena kulkuyhteytenä.

Kuva 4 (vas.). Liito-oravan lisääntymispaikka elinalueella 3. **Kuva 5** (oik.). Lisääntymispaikaksi tulkitun kolohaavan tyvellä oli paljon papanoita. Rapala 19.4.2018 © Petri Parkko

Kartta 1. Liito-oravat elinalueet 1–3 keväällä 2018 on rasteroitu punaisella, lisääntymis- ja levähdyspaikat on merkitty punaisilla ja papanapaikat vihreillä palloilla.

5. Täplälampikorenon ^{Dir IV} lisääntymispaikka

Täplälampikorento (*Leucorrhinia pectoralis*) suosii lisääntymispaikkoinaan rehevöityneitä järven- ja merenlahtia, joissa on monipuolista ja mosaiikkimaista vesikasvillisuutta. Lajin parhailla esiintymispaikoilla esiintyy rikkonaisten ilmaversoiskasvustojen lisäksi runsaasti uposkasvillisuutta kuten ärviöitä (*Myriophyllum*), vitoja tai tankeakarvalehteä (*Ceratophyllum demersum*). Tyypillisesti täplälampikorenon lisääntymispaikoilla veden näkösyvyys on vähintään kohtalainen.

Rapalanlammen lisääntymispaikka (kartta 2)

Vesiruovikon ja rannan välissä (kuva 6) havaittiin 3.7.2009 täplälampikorenon muniva naaras. Veden syvyys paikalla oli 20–30 cm. Paikalla kasvoi yksittäisiä järviruokoja ja harvakseltaan piurua (*Scolochloa festucacea*). Alueella havaittiin täplälampikorenon lisäksi yleisiä kaikenlaisten vesistöjen lajeja: kym-

meniä isotyöntkorentoja (*Erythromma najas*) sekä parikymmentä vaskikorentoa (*Cordulia aenea*) ja ruskokuhkankorentoa (*Libellula quadrimaculata*).

Kuva 6. Täplälampikorenon lisääntymispaikka kesällä 2009. Rapala 3.7.2009 © Petri Parkko

6. Erityisen arvokkaat elinympäristöt

Ruokoniemen kallioalue (kartta 2, kohde 1)

Kallioalueella kasvaa hyvin vanhoja mäntyjä, joissa näkyy männynkääpiä (*Phellinus pini*). Alueella on pieniä kasvillisuudeltaan ehyitä jäkäläkallioita. Luonnontilaisen kaltaiset kalliot voivat olla metsälain 10 § suojelemia kohteita.

Ruokoniemen korpikuvio (kartta 2, kohde 2)

Tämä koivua ja tervaleppää kasvava kuvio on kostean lehdon ja ruoho- ja heinäkorven vaihettuma. Märimmissä kohdissa kasvaa vehkaa (*Calla palustris*) ja rentukkaa (*Caltha palustris*). Muita kenttäkerroksen

kasveja kuviolla ovat mm. isonokkonen (*Urtica dioica*) ja metsäalvejuuri (*Dryopteris carthusiana*). Korvet ja lehdot ovat uhanalaisia luontotyyppiä, ja ne voivat täyttää myös metsälain 10 § vaatimukset.

Ruokoniemen tyven luhta (kartta 2, kohde 3)

Kuvio on enimmäkseen sara- ja ruoholuhtaa, jossa kasvaa suursarojen lisäksi kurjenjalkaa (*Comarum palustre*), rentukkaa, järvikortetta (*Equisetum fluviatile*) sekä hieman luhtavillaa (*Eriophorum angustifolium*). Kuviolla kasvaa harvakseltaan pajuja (kuva 7). Luhdat voivat olla metsälain 10 § suojelemia kohteita.

Kuva 7. Ruokoniemen tyven luhtaa kesällä 2009. Rapala 2.6.2009 © Petri Parkko

Rapalanniemen lehtolaikku (kartta 2, kohde 4)

Kuvio on osittain korpea ja osittain kosteaa lehtoa. Puusto on tervaleppää ja koivua, mutta kuvion reunoilla kasvaa myös mäntyä. Kenttäkerroksessa kasvaa runsaasti metsäalvejuurta. Muita kenttäkerroksen kasveja kuviolla ovat mm. rentukka ja suo-orvokki (*Viola palustris*). Kosteat keskiravinteiset lehdot on silmälläpidettävä NT luontotyyppi. Lehtolaikut voivat täyttää metsälain 10 § vaatimukset.

Noron varsi (kartta 2, kohde 5)

Noron varren puusto on haapaa, tervaleppää ja koivua. Pensaskerroksessa kasvaa hieman taikinamarjaa (*Ribes alpinum*). Kenttäkerroksessa kasvaa mm. metsäalvejuurta, soreahiirenporrasta (*Athyrium filix-femina*), käenkaalia (*Oxalis acetosella*), korpi-imarretta (*Phegopteris connectilis*) ja lillukkaa (*Rubus saxatilis*). Noron vedenjuoksu-uoma on vesilailla suojeltu ja sitä reunustava metsä saattaa täyttää metsälain 10 § vaatimukset.

Louhikko (kartta 2, kohde 6)

Louhikossa kasvaa vanhoja kitukasvuisia mäntyjä ja se saattaa täyttää metsälain 10 § vaatimukset.

Saniaislehtokorpi (kartta 2, kohde 7)

Kohde on kuusivaltaisen varttuneen metsän keskellä oleva korpikuvio, jonka puustona kasvaa myös vähän haapaa. Kuvion reunassa oli vuonna 2009 liito-oravan *Dir IV*, vu lisääntymispaikka kolohaavassa. Korvessa esiintyy hieman lahoppuuta. Pensaskerroksessa kasvaa mustaherukkaa (*Ribes nigrum*) ja korpipaatsamaa (*Frangula alnus*). Kenttäkerroksen valtalajina esiintyy soreahiirenporras (kuva 8). Muita kenttäkerroksen lajeja kuviolla ovat mm. metsäalvejuuri, korpi-imarre, runsaina kasvustoina esiintyvä käenkaali, mesiangervo (*Filipendula ulmaria*), metsäimarre (*Gymnocarpium dryopteris*) ja rantamatara (*Galium palustre*). Paikoin kasvaa myös metsäkortetta (*Equisetum sylvaticum*), nurmilauhaa (*Deschampsia cespitosa*) ja syyläjuurta (*Scrophularia nodosa*).

Korven pohjakerroksessa kasvaa okarahkasammalta (*Sphagnum squarrosum*), haprarahkasammalta (*S. riparium*), metsälehtäsammalta (*Plagiomnium cuspidatum*), isokastesammalta (*Plagiochila asplenioides*) ja kilpilehtäsammalta (*Rhizomnium punctatum*). Saniaislehtokorvet on erittäin uhanalainen EN luontotyyppi ja kohde voi täyttää myös metsälain 10 § vaatimukset.

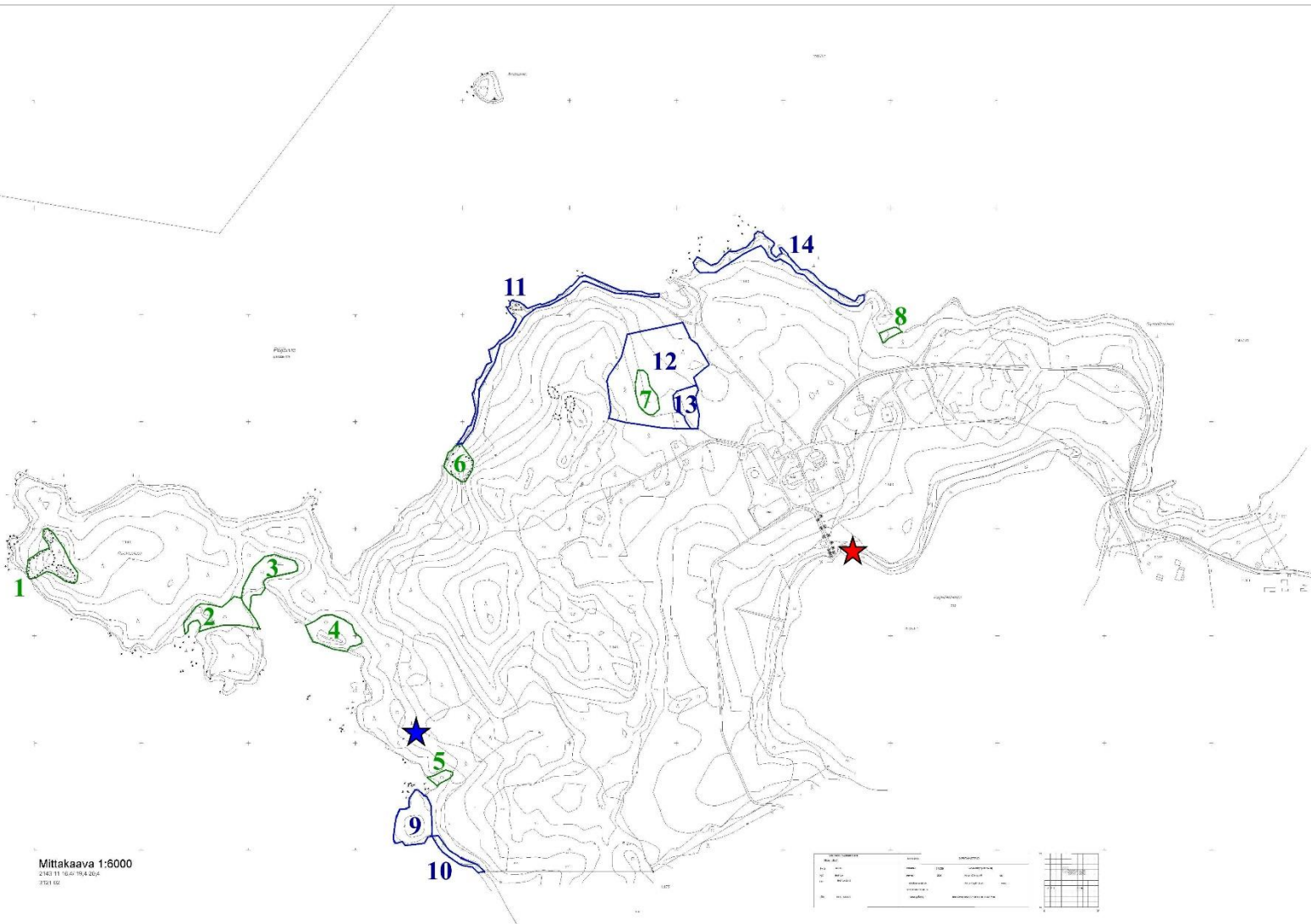

Kuva 8. Rapalan saniaislehtokorvessa kasvaa hyvin runsaasti hiirenporrasta. Rapala 3.7.2009 © Petri Parkko

Sysmänniemen lehtolaikku (kartta 2, kohde 8)

Veden puolella on pajuluhtaa, jonka kenttäkerroksessa kasvaa järvikortetta, keltakurjenmiekkää (*Iris pseudacorus*), kurjenjalkaa ja rentukkaa. Kuvio jatkuu rannan puolella kostean lehdon ja luhdan vaihtumana, jonka latvuskerroksessa kasvaa tervaleppää ja koivua, pensaskerroksessa pajuja ja mustaherukkaa. Pieniläpimittaisissa lahpuissa näkyy tikkojen ruokailujälkiä. Punakoisot (*Solanum dulcamara*) kiipeilevät pensastossa.

Kenttäkerroksessa kasvaa lehtopalsamia (*Impatiens noli-tangere*), ranta-alpia (*Lysimachia vulgaris*), metsäalvejuurta, pitkäpääsaraa (*Carex elongata*), pikkurantamataraa, hieman rantayrttiä (*Lycopus europaeus*), viitakastikkaa (*Calamagrostis canescens*) ja lehtotesmaa (*Milium effusum*). Epäyhtenäisessä sammalkerroksessa esiintyy ainakin okarahkasammalta ja palmusammalta (*Climacium dendroides*). Metsässä lauloi vaateliäs lehtolaji mustapääkerttu (*Sylvia atricapilla*). Lehtolaikku saattaa täyttää metsälain 10 § vaatimukset.

Kartta 2. Rapalan arvokkaita luontokohteita: 1–8 erityisen arvokkaat elinympäristöt ja 9–14 muut arvokkaat elinympäristöt. Täplälampikorenon lisääntymispaikka on merkitty punaisella tähdellä.

7. Muut arvokkaat elinympäristöt

Niemenkärki (kartta 2, kohde 9)

Pienessä niemenkärjessä kasvaa puustona vanhoja mäntyjä, koivua sekä rannoilla tervaleppää, pensas-kerroksessa kasvaa katajaa (*Juniperus communis*). Kuviolla on niukasti kuollutta puustoa, mutta siitä on kehittymässä arvokas elinympäristö.

Rantametsäkaistale 1 (kartta 2, kohde 10)

Rannassa kasvaa tervaleppää ja koivua sekä muutamia haapoja, hieman kauempana rannasta mäntyä. Kaistaleelta löytyy hieman lahoppua. Kuolleissa lepissä ja koivuissa näkyy tikkojen ruokailujälkiä. Rannasta löytyi melko harvinaisen pikkutikan (*Dendrocopos minor*) vanha pesäkolo. Kivikkoisessa maastossa kasvaa saroja, rentukkaa ja järvikortetta.

Rantametsäkaistale 2 (kartta 2, kohde 11)

Aivan järven rannassa kasvaa kapeana n. 25 metrin levyisenä vyöhykkeenä vanhoja mäntyjä ja tervaleppää. Kaistaleella on kohtalaisesti kuollutta puustoa, ja kuolleissa tervalepissä näkyy paljon tikkojen ruokailujälkiä. Rantavyöhyke sopii valkoselkätikan vu ruokailualueeksi. Kuvion länsireunassa kasvaa hyvin vanhoja kilpikaarnaisia mäntyjä.

Kehityskelpoinen metsä (kartta 2, kohde 12)

Aikoinaan ojitettu lehtomaisen kankaan kuvio oli vielä vuonna 2009 melko luonnontilaista metsää, mutta sillä on tehty sen jälkeen hakkuita. Kohteella ei ole tällä hetkellä maankäyttöä rajoittavaa merkitystä.

Kulttuurivaikutteinen lehto (kartta 2, kohde 13)

Ilmeisesti vanhoille pelloille muodostunut lehtokuvio, josta on muodostumassa arvokas luontokohde. Kuvion valtapuina ovat suurehkot haavat. Kenttäkerroksessa kasvaa runsaasti mesiangervoa sekä ojakelkkaa (*Geum rivale*), vuohenputkea (*Aegopodium podagraria*), sananjalkaa (*Pteridium aquilinum*) ja metsäalvejuurta. Kuvio voisi sopia liito-oravan Dir IV, vu ruokailualueeksi, mutta siltä ei ole löytynyt lajin papanoita.

Rantametsäkaistale 3 (kartta 2, kohde 14)

Tulvavaikutteinen rantavyöhyke, jossa kasvaa tervaleppää, paikoin vanhoja mäntyjä, koivua sekä hieman haapaa ja harmaaleppää. Männyissä esiintyy vain vanhoissa männyissä kasvavaa männynkääpää. Alikasvoksena kasvaa monin paikoin nuorta kuusta. Kuviolla on kohtalaisesti kuollutta puustoa. Puissa näkyy tikkojen ruokailujälkiä (kuva 9) ja se sopii hyvin valkoselkätikan vu ruokailualueeksi.

Kuva 9. Rapalanniemen lehtipuuvaltaisessa rantapuustossa näkyy tikkojen ruokailujälkiä. Rapala 2.6.2009 © Petri Parkko

8. Kaava-alueen linnustosta

Rapalanniemen vesilinnustoon kuuluvat 2009 selvityksen perusteella ainakin kuikka (*Gavia arctica*), tukkakoskelo (*Mergus serrator*) NT ja isokoskelo (*Mergus merganser*) NT, telkkä (*Bucephala clangula*), sinisorsa (*Anas platyrhynchos*) ja tavi (*Anas crecca*). Rapalanlammella pesii myös silkkiuikku (*Podiceps cristatus*) NT. Kaulushaikarakoiraan (*Botaurus stellaris*) soidinääntelyä kuultiin Rapalanlammen ruovikosta 2.6.2009. Alueella tavattiin myös kalatiiroja (*Sterna hirundo*). Rapalanniemen rantamilla pesii useita pareja rantasipejä (*Actitis hypoleucos*) ja niemen rehevissä metsissä pesii lehtokurppa (*Scolopax rusticola*).

Rapalanniemen melko monipuoliseen metsälinnustoon kuuluu varttuneemman metsän lajeista palokärki (*Dryocopus martius*), kuusitiainen (*Parus ater*), puukiipijä (*Certhia familiaris*) sekä erittäin uhanalaiseksi EN taantunut hömötiainen (*Poecile montanus*). Vaateliaammat ja paikoittaisina esiintyvät lajit pikkutikka (*Dendrocopos minor*) ja mustapääkerttu (*Sylvia atricapilla*) pesivät rehevissä rantametsissä, kuivemmillä paikoilla pesii puolestaan hernekerttu (*Curruca curruca*).

9. Luonnonmaisema

Rapalan kartanon alue sijaitsee Päijänteen ja Rapalanlammen välisellä kannaksella, joten sen maisemallinen merkitys on suuri. Alue on ollut hyvin pitkään kulttuurivaikutteinen, joten myös ihmisen vaikutus luontoon saa näkyä. Vanhaan kartanomiljööseen sopivat hyvin myös erilaiset avoimet alueet, puistot ja laitumet.

Laaja-alainen Rapalanniemi näkyy Päijänteen kaukomaisemassa varsin tasalaatuisina metsäisinä rantoina. Alueen rannat ovat maastoltaan pääosin varsin loivapiirteisiä. Päijänteen ranta- ja vesialue on paikoin kivikkoista. Maastoltaan korkeimmat alueet sijoittuvat kartanon länsipuolelle ja Ruokoniemen länsi- ja keskiosaan. Ruokoniemen länsiosassa sekä kartanon länsipuolisilla Päijänteen rannoilla on muutamia pienialaisia avokallioisia rannanosia.

Ruokoniemen läntisimmän osan korkein kumpare (kartta 2, kohde 1) sekä läntisin erillinen niemeke ovat Ruokoniemen alueen lähimaiseman näkyvimät kohteet. Kokonaisuutena Ruokoniemi sulautuu kauempaa vesistöltä tarkasteltuna Rapalanniemen muuhun ranta-alueeseen alueen maastollisesti korkeimpien rannanosien ollessa kartanoalueen länsipuolella. Myös puustoltaan varttunutta niemenkärkeä (kartta 2, kohde 9) sekä louhikoista kumpareta (kartta 2, kohde 6) voidaan pitää lähimaisemassa arvokaina kohteina.

10. Päätelmät ja suositukset

Natura 2000- ja luonnonsuojelualueet

Natura 2000 -alue, Päijänteen alue SAC, sijaitsee n. 1,7 km:n päässä kaava-alueesta. Etäisyys lähimmälle luonnonsuojelualueelle on n. 2 km. Kaavalla ei ole heikentävää vaikutusta Natura- ja luonnonsuojelualueen luontoarvoihin.

EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajit

Liito-orava Dir IV, VU

Rapalan kartanon metsiä oli hakattu vain vähän vuosien 2009 ja 2018 välillä, joten myös liito-oravien elinalueet olivat pysyneet suunnilleen saman laajuisina. Alueella oli keväällä 2018 vähintään kolme lisääntyvää naarasta ja myös puustoiset kulkuyhteydet elinalueiden väleillä olivat pysyneet lähes ennallaan (Parkko 2018).

Karttaan 1 rajatut elinalueet tulisi jättää hakkuiden ja rakentamisen ulkopuolelle sekä huomioida elinalueiden väliset puustoiset kulkuyhteydet, jotka ovat liito-oravakannan säilymisen kannalta elintärkeitä. Kulkuyhteyksien katkaiseminen voidaan rinnastaa lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämiseen ja heikentämiseen, mikä on luonnonsuojelulla kielletty. Puustoiset kulkuyhteydet säilyvät myös puustoisilla tonteilla. Jos rantametsä katkaistaan laajalta alueelta ja samalla tehdään avohakkuita rannan läheisyydessä, on vaarana kulkuyhteyksien katkeaminen.

Ruokoniemeen on mahdollista rakentaa tie, mutta ennen puiden kaatamista tulisi tarkistaa sen hetkinen liito-oravatilanne ja merkitä luonnonsuojelulain suojelemat lisääntymis- ja levähdyspaikat lähipuineen maastoon.

Lepakot

Kaikki lepakkolajimme on mainittu EU:n luontodirektiivin IV-liitteessä. Ne hyötyvät liito-oravalle tärkeiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen eli kolopuiden säilyttämisestä, sillä moni lepakkolaji pesii kolopuissa ja käyttää niitä päivälepapaikkoinaan. Todennäköisimmin alueella esiintyy pohjanlepakoita (*Eptesicus nilssonii*)

Kartanon rakennuksissa on hyvin todennäköisesti lepakoiden lisääntymispaikkoja ja myös Rapalanniemen pohjoisosassa oleva venevaja saattaa toimia etenkin vesisiipojen lisääntymis- ja levähdyspaikkana. Ranta-asemakaavalla ei arvioida olevan lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja hävittävää tai heikentävää vaikutusta.

Viitasammakko (*Rana arvalis*) Dir IV

Viitasammakko kutee suurella todennäköisyydellä Rapalanlammessa. Kutupaikat tulkitaan luonnonsuojelulain suojelemiksi lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi ja niiden selvittäminen on ainakin ennen suurempia kaivuhankkeita suositeltavaa.

Täplälampikorento Dir IV

Rapalanlampi ei ole vuoden 2009 luontoseelvityksen perusteella merkittävä täplälampikorenon lisääntymisalue, sillä vaikka lammella käytiin lajin parhaaseen esiintymisaikaan hyvän sään vallitessa, havaittiin vain yksi muniva naaras (Parkko 2009). Samana päivänä Sysmässä nähtiin muualla useita lajin yksilöitä. Täplälampikorennolla on muualla Sysmässä merkittäviä lisääntymispaikkoja, joilla on tavattu kymmeniä yksilöitä (Janne Koskinen, suull.). Koska IV-liitteen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kuitenkin luonnonsuojelulaille kielletty, on laji huomioitava alueen rakennus- ja kaivuhankkeissa. Ennen mahdollisia Rapalanlampeen kohdistuvia kaivu- ja ruoppaushankkeita tulisi tehdä täplälampikorentoselvitys.

Arvokkaat elinympäristöt

Raportissa arvokkaina elinympäristöinä esitellyillä kohteilla on vähintään paikallisesti merkitystä luonnon monimuotoisuudelle. Kohteet pyritään jättämään kokonaan hakkuiden, rakentamisen ja kaivutoiminnan ulkopuolelle.

Muina arvokkaina elinympäristöinä esitellyt rantametsäkaistaleet (kartta 2, kohteet 10, 11 ja 14) tulisi pyrkiä jättämään mahdollisimman laajasti hakkuiden, rakentamisen ja kaivutoiminnan ulkopuolelle. Kehityskelpoisen metsän (kartta 2, kohde 12) alueella on tehty äskettäin hakkuita, eikä sitä luokitella enää kaavoituksessa huomioitavaksi arvokkaaksi elinympäristöksi.

Säästettävät rannanosat tulisi jättää mahdollisimman luonnontilaisiksi ja puustoisiksi. Rantametsillä on luonnonsuojelullisten arvojen lisäksi merkitystä koko niemen luonnonmaisemalle.

Linnusto

Kaava-alueen linnusto on melko monipuolinen johtuen monipuolisista ja vaihtelevista biotoopeista. Rajautuminen järven rantaan lisää lintulajien lukumäärää. Vesi- ja rantalinnusto huomioidaan parhaiten rantojen rakennuspaikkoja keskittämällä: alueelle tulee jäädä riittävästi rakentamattomia rantaosuuksia. Kuolleiden puiden poistoa tulee välttää, sillä erityisesti tikat ovat niistä talvisaikaan riippuvaisia. Arvokkaita elinympäristöjä ja liito-oravan elinalueita säilyttämällä suojellaan myös Rapalanniemen linnustoa.

Luonnonmaisema

Maisemakuvan kannalta tärkeintä on pitää rannat mahdollisimman puustoisina, jolloin turvataan myös ekologisia käytäviä. Ruokoniemen länsiosan niemekkeen rantapuusto, Ruokoniemen kallioalue (kartta 2, kohde 1), Niemenkärjen (kartta 2, kohde 9) rantapuusto ja louhikkoisen kumpareen (kartta 2, kohde 6) rantapuusto on suositeltavaa säästää hakkuilta. Ruokoniemessä olevan liito-oravan Dir IV, VU elinalueen (kartta 1, kohde 1) säästäminen turvaa samalla niemen keskiosan säilymisen puustoisena.

11.Lähteet

Hyvärinen, E., Juslen, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Häyhä, T. & Rautiainen, S. 2011: Päijänteen rantojen luonto- ja maisemaselvitys. Luontonselvitysraportti, 131 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö. Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Parkko, P. 2009: Sysmän Rapalan kartanon alueen ranta-asemakaavan luontonselvitys 2009. Luontonselvitysraportti, 21 s – Ympäristösuunnittelu Oy Pirkanmaa.